

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Чернівецький транспортний коледж»

Розглянуто

на засіданні циклової комісії
загальноосвітніх дисциплін

Протокол № 7

«19» лютого 2021р.

«Затверджую»

«19» лютого 2021р.

Директор коледжу

В.М. Димитрюк

Голова циклової комісії

Т.В. Замфір

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

для вступників на основі базової загальної середньої освіти
для здобуття освітньо-професійного ступеня
фахового молодшого бакалавра

за спеціальностями: 273 «Залізничний транспорт»

274 «Автомобільний транспорт»

275 «Транспортні технології»

Чернівці, 2021

Пояснювальна записка

Програму вступного випробування з української мови для вступників на основі базової загальної середньої освіти розроблено з урахуванням чинних програм з української мови для 5-9 класів (наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804).

Пропонована програма передбачає виявлення рівня знань абітурієнтів з таких розділів: «Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія», «Лексикологія. Фразеологія», «Будова слова. Словотвір», «Морфологія», «Синтаксис», «Стилістика», «Розвиток мовлення».

Вступники повинні знати: основні правила вживання звуків у різних позиціях слів, чергування голосних і приголосних звуків, зміни в групах приголосних, правила вживання великої літери, знака м'якшення і апострофа; написання частин мови, складних слів; правила утворення і написання граматичних форм різних частин мови; види речень, способи ускладнення речень, типи зв'язків у реченнях, вживання сполучників і розділових знаків у різних видах речень тощо.

Вступники повинні вміти: правильно писати слова з різними орфограмами, зіставляти звучання і написання слів, передавати на письмі звуки і звукосполучення, записувати складні, складноскорочені слова і абрєвіатури, власні назви; правильно вживати відмінкові закінчення, а також закінчення різних форм дієслова, грамотно писати прислівники і займенники; визначати головні і другорядні члени речення, однорідні члени речення і узагальнюючі слова при них, зв'язки сурядності і підрядності, вставні і вставлені конструкції, уточнюючі члени речення, пряму і непряму мову, відповідно до цього правильно вживати розділові знаки.

Основною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності вступників є **текстовий диктант**.

Тексти диктантів відповідають орфографічним, граматичним та стилістичним нормам сучасної української мови.

Перелік тем для підготовки до вступного випробування

1. Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія

- **Звуки мови й звуки мовлення.** Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді й м'які, дзвінки й глухі; вимова звуків, що позначаються літерами *г і з*.
- **Позначення звуків мовлення на письмі.** Алфавіт (абетка, азбука). Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв *я, ю, є, ї* та *щ*.
- **Склад. Наголос.** Орфоепічний словник і словник наголосів. Орфоепічна помилка. Вимова наголошених і ненаголошених голосних. Ненаголошені голосні [e], [и], [o] в коренях слів. Ненаголошені голосні, що не перевіряються наголосом. Позначення на письмі ненаголошених голосних [e], [и] та [o] перед складом з наголошеним [y] в коренях слів. Орфографічний словник. Орфограма. Орфографічна помилка, її умовне позначення.
- **Вимова приголосних звуків.** Уподібнення приголосних звуків. Вимова і правопис префіксів *роз-, без-*. Спрощення в групах приголосних.
- **Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків.**
- Чергування [o] – [a], [e] – [i], [e] – [и]; [o], [e] з [i]; [и] – [і] після [ж], [ч], [ш], [шч] та [г], [к], [х] у коренях слів; [г], [к], [х] – [ж], [ч], [ш] – [з'], [ц'], [с'].
- Основні випадки чергування у – в, і – й, з – із – зі.
- Позначення м'якості приголосних на письмі буквами **ь, і, є, ю, я**.
- Основні правила переносу.
- Правила вживання знака м'якшення й апострофа.

2. Лексикологія. Фразеологія

- **Групи слів за походженням:** власне українські й запозичені слова. Тлумачний словник української мови. Словник іншомовних слів. Лексична помилка (тавтологія, калькування, вживання слів у невластивих значеннях тощо) та умовне позначення її. Написання слів, що увійшли в українську мову з інших мов.
- **Активна й пасивна лексика** української мови: застарілі слова, неологізми.
- **Групи слів за вживанням:** загальноновживані й стилістично забарвлені слова, діалектні, професійні слова й терміни, просторічні слова. Пароніми.
- **Фразеологізми.** Поняття про фразеологізм, його лексичне значення. Джерела українських фразеологізмів. Прислів'я, приказки, крилаті вирази, афоризми як різновиди фразеологізмів. Фразеологізми в ролі членів речення. Фразеологічний словник.

3. Будова слова. Словотвір

- **Основні способи словотворення:** префіксальний, суфіксальний, префіксально-суфіксальний, безафіксний, складання основ (або слів), аббревіатури, перехід слів з однієї частини мови в іншу. Словотвірний ланцюжок. Словотвірний розбір слова.

- Зміни приголосних при творенні слів: іменників із суфіксом **-ин(а)** від прикметників на **-ський, -цький**; буквосполученням **-чн- (-шн-)**. Зміни приголосних при творенні відносних прикметників із суфіксами **-ськ-, -цьк-, -зьк-** та іменників із суфіксами **-ств(о), -зтв(о), -цтв(о)**.
- **Складні слова.** Сполучні **о, е** в складних словах. Творення складноскорочених слів. Правопис складних слів разом і через дефіс, написання слів з **пів-**; правопис складноскорочених слів.

4. Морфологія

- Загальна характеристика частин мови. Граматична помилка, умовне позначення її.
- **Іменник.** Іменник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники загальні й власні, конкретні та абстрактні. Велика буква та лапки у власних назвах. Збірні іменники. Рід іменників. Іменники спільного роду. Число іменників. Іменники, що мають форми тільки однини або тільки множини. Відмінки іменників. Відмінювання іменників. Поділ іменників на відміни й групи. Букви **-а (-я), -у (-ю)** в закінченнях іменників чоловічого роду другої відміни. Незмінювані іменники. Рід незмінюваних іменників. Особливості написання іменників у кличному відмінку. Написання й відмінювання чоловічих і жіночих прізвищ, імен по батькові. **Не** з іменниками. Букви **е, и, і** в суфіксах **-ечок, -ечк, -ичок, -ичк, -інн(я), -ення(я), -н(я), -инн(я), -ив(о), -ев(о)**. Правопис складних іменників.
- **Прикметник.** Значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Групи прикметників за значенням: якісні, відносні, присвійні. Перехід прикметників з однієї групи в іншу. Ступені порівняння якісних прикметників, творення їх. Відмінювання прикметників. Прикметники твердої й м'якої груп. Перехід прикметників в іменники. Написання прикметників із суфіксами: **-еньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-, -ськ-, -цьк-, -зьк-**. Букви **е, о, и** в прикметникових суфіксах **-ев-(-єв-), -ов-(-йов-, -ьов-), -ин-, -ін-, -ичн-**. Написання **не** з прикметниками. Написання **-н-** і **-нн-** у прикметниках. Написання складних прикметників разом і через дефіс. Написання прізвищ прикметникової форми.
- **Числівник.** Значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Числівники кількісні і порядкові. Числівники прості, складні й складені. Відмінювання числівників. Буква **ь** на кінці числівників і перед закінченням у непрямих відмінках. Роздільне написання складених числівників. Написання разом порядкових числівників з **-тисячний**. Узгодження числівників з іменниками. Правильне вживання числівників на позначення дат і часу.
- **Займенник.** Значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні; питальні й відносні; заперечні; означальні й неозначені. Відмінювання займенників усіх розрядів. Приставний **н** у формах особових і вказівних займенників. Написання разом і через дефіс неозначених займенників. Правопис заперечних займенників. Написання займенників із прийменниками окремо.

- **Дієслово.** Значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: неозначена форма, особові форми, дієприкметник, дієприслівник, безособові форми на **-но, -то**. Неозначена форма (інфінітив) та особові форми. Доконаний і недоконаний види дієслова. Часи дієслів. Зміна дієслів у минулому часі. Дієслова I і II дієвідмін. Букви **е, и** в особових закінченнях дієслів I і II дієвідмін. Дієвідмінювання дієслів теперішнього й майбутнього часу. Способи дієслів. Творення дієслів умовного й наказового способів. Знак м'якшення у дієсловах наказового способу. Безособові дієслова. Способи творення дієслів. **Не** з дієсловами. Правопис **-ться, -шся** в дієсловах.
- **Дієприкметник як особлива форма дієслова.** Значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприкметниковий зворот. Розділові знаки в реченнях з дієприкметниковими зворотами. Творення й відмінювання активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Правопис відмінкових закінчень дієприкметників. Обмеженість уживання форм активних дієприкметників теперішнього часу в сучасній українській мові, способи їх заміни. Безособові дієслівні форми на **-но, -то**. Правопис суфіксів дієприкметників. **-Н-** у дієприкметниках та **-нн-** у прикметниках дієприкметникового походження. **Не** з дієприкметниками.
- **Дієприслівник як особлива форма дієслова.** Загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівниковий зворот. Розділові знаки при дієприслівниковому звороті й одиничному дієприслівникові. Вид і час дієприслівників. Дієприслівники недоконаного й доконаного виду, творення їх. **Не** з дієприслівниками.
- **Прислівник.** Значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників. Ступені порівняння прислівників. Творення й правопис прислівників. Букви **-н-** та **-нн-** у прислівниках. **Не** і **ні** з прислівниками. **И** та **і** в кінці прислівників. Правопис прислівників на **-о, -е**, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання прислівників окремо, разом, через дефіс. Написання прислівникових словосполучень типу: *раз у раз, з дня на день*.
- **Прийменник як службова частина мови.** Прийменник як засіб зв'язку слів у словосполученні й реченні. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Види прийменників за будовою. Непохідні й похідні прийменники. Написання похідних прийменників разом, окремо та через дефіс. Синонімічні й антонімічні прийменники. Прийменниково-іменникові конструкції в ролі членів речення.
- **Сполучник як службова частина мови.** Види сполучників за будовою, походженням. Використання сполучників у простому і складному реченнях: сполучники сурядності й підрядності. Написання сполучників разом та окремо. Розрізнення сполучників й однозвучних слів. Синонімічні й антонімічні сполучники.
- **Частка як службова частина мови.** Частки формотворчі та словотворчі. Частки, що надають слову або реченню додаткових відтінків. Правопис

часток *не* і *ні* з різними частинами мови. Написання часток *-бо, -но, -то, -от, -таки*.

- **Вигук як особлива частина мови.** Групи вигуків за значенням. Дефіс у вигуках. Кома і знак оклику при вигуках.

5. Синтаксис

- **Словосполучення.** Будова й види словосполучень за способами вираження головного слова.
- **Речення.** Речення прості й складні, двоскладні й односкладні. Граматична помилка та її умовне позначення.
- **Просте речення. Двоскладне речення.** Головні й другорядні члени речення.
- **Підмет і присудок.** Способи вираження підмета. Простий і складений присудок (іменний і дієслівний). Способи вираження присудка. Тире між підметом і присудком. Узгодження головних членів речення.
- Речення поширені й непоширені. Порядок слів у реченні. Логічний наголос.
- **Означення, додаток й обставини як другорядні члени речення.** Прикладка як різновид означення. Написання непоширених прикладок через дефіс; прикладки, що беруться в лапки. Види обставин (за значенням), способи вираження їх. Порівняльний зворот. Виділення порівняльних зворотів комами.
- **Односкладні прості речення з головним членом у формі присудка і підмета.** Односкладне речення як частина складного речення.
- **Повні й неповні речення.** Тире в неповних реченнях.
- **Просте ускладнене речення.**
- **Речення з однорідними членами.** Поширені й непоширені однорідні члени речення. Сміслові відношення між однорідними членами речення (єднальні, протиставні, розділові). Кома між однорідними членами речення. Речення з кількома рядами однорідних членів. Однорідні й неоднорідні означення. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Двокрапка й тире при узагальнювальних словах у реченнях з однорідними членами.
- **Речення зі звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями).** Звертання непоширені й поширені. Риторичне звертання. Вставні слова (словосполучення, речення). Групи вставних слів і словосполучень за значенням. Розділові знаки при звертанні і вставних словах.
- **Речення з відокремленими членами.** Поняття про відокремлення. Відокремлені другорядні члени речення (також уточнювальні). Розділові знаки при відокремлених членах речення.
- **Пряма й непряма мова.** Заміна прямої мови непрямою. Цитата як спосіб передачі чужої мови. Діалог. Розділові знаки при прямій мові й діалозі.
- **Складне речення, його ознаки.** Складні речення без сполучників, із сурядним і підрядним зв'язком.
- **Складносурядне речення, його будова й засоби зв'язку між його частинами.** Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення. Розділові знаки між частинами складносурядного речення.

- **Складнопідрядне речення**, його будова й засоби зв'язку в ньому. Підрядні сполучники й сполучні слова у складнопідрядних реченнях. Основні види складнопідрядних речень. Розділові знаки між частинами складнопідрядного речення. Складнопідрядне речення з кількома підрядними частинами. Розділові знаки у складнопідрядному реченні з кількома підрядними частинами.
- **Безсполучникове складне речення**. Сміслові відношення між частинами безсполучникового складного речення. Розділові знаки в безсполучникових реченнях.
- **Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку**. Розділові знаки у складному реченні з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку.

6. Стилістика

- Стилі мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їхні основні ознаки, функції.

7. Розвиток мовлення

- Види мовленнєвої діяльності. Тема й основна думка висловлення. Вимоги до мовлення.
- **Текст** як одиниця мовлення й продукт мовленнєвої діяльності.

Список рекомендованої літератури

1. Авраменко О. Українська мова: Збірник диктантів: 9 кл. – Київ: Грамота, 2020.
2. Авраменко О. Українська мова: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Грамота, 2017.
3. Глазова О.П. Українська мова. 5 кл.: підруч. для закладів загальної середньої освіти. – Вид. 2-ге, доопр. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2018.
4. Єременко О.В., Лупійчук А.В. Збірник диктантів для підготовки до державної підсумкової атестації з української мови. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2018.
5. Заболотний О.В., Заболотний В.В. Українська мова: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. – Київ: Генеза, 2016.
6. Заболотний О.В., Заболотний В.В. Українська мова: підруч. для 7-го кл. загальноосвіт. навч. закл. – Київ: Генеза, 2015.
7. Заболотний О., Заболотний В. Українська мова: підруч. для 6-го кл. закл. загальн. серед. освіти. – 2-ге вид., переробл. – Київ: Генеза, 2020.
8. Збірник диктантів з української мови для 5-11 класів / упоряд.: Н.І. Гноєва, Л.Г. Савченко, Л.А. Шевелєва. – Х.: Гімназія, 2011.
9. Орфографічний словник української мови: близько 35000 слів / А.А. Бурячок. – 3. вид. – К.: Наукова думка, 2000.
10. Словник фразеологізмів та сталих виразів сучасної української мови. 5–11 класи / Олександра Богданова, Марина Коновалова. – К.: Основа, 2019.
11. Тлумачний словник-мінімум української мови: близько 7500 слів / уклад. Л.О. Ващенко, О.М. Єфімов. – 3. вид., виправ. і доп. – К.: Довіра, 2001.

12. Українська мова та література: Довідник. Завдання в тестовій формі: І ч. / Олександр Авраменко, Марія Блажко. – Київ: Грамота, 2021.

Інтернет-ресурси

1. <https://zno.osvita.ua>
2. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>
3. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/ukrayinskij-pravopis-2019>
4. <http://slovoedia.org.ua>
5. <http://ukrainskamova.com>
6. <https://webpen.com.ua>

Організація та проведення вступного випробування

Вступне випробування на здобуття освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра проходить у письмовій формі. Основною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності вступників є текстовий диктант.

Екзаменаційна робота виконується на аркушах зі штампом Приймальної комісії. Бланки письмових робіт роздаються кожному абітурієнтові в аудиторії, де проводиться вступне письмове випробування, про що вступник ставить свій особистий підпис у відомості одержання-повернення письмової роботи. На аркушах не допускаються будь-які умовні позначки, що б розкривали авторство роботи. Вступник зазначає прізвище тільки у визначених для цього місцях.

Диктант триває **одну** астрономічну годину. Перевірка здійснюється фронтально за традиційною методикою.

Вид роботи й назву тексту записано на дошці. Спочатку викладач читає весь текст, після чого не дає ніяких пояснень щодо його змісту, правописних особливостей та тлумачення значень використаних у ньому слів (з огляду на те, що тексти адаптовано для навчальних потреб, у них майже відсутня так звана авторська пунктуація, немає діалектизмів, застарілих слів, складної зі значеннєвого погляду, а тому малозрозумілої для абітурієнтів лексики тощо).

Після прочитання всього тексту викладач читає перше речення повністю, а вступники тільки уважно його слухають. Далі це саме речення диктується для запису частинами, причому кожна частина, як правило, читається тільки один раз (частиною в цьому випадку треба вважати словосполучення з двох-п'яти слів або частину складного речення приблизно з тією ж кількістю слів). Викладач може повторно прочитати частину речення, якщо вона велика за обсягом, у ній змінено нормативний порядок слів або під дією певних зовнішніх чинників абітурієнти недочули якихось слів чи словосполучень. Після того як вступники запишуть усе речення, його треба прочитати повністю повторно, щоб вони мали змогу перевірити записане.

У такий спосіб диктується кожне речення тексту. Викладач вказує місце поділу тексту на абзаци. Після запису всього тексту він читає його ще раз від початку до кінця, роблячи паузи між реченнями, дещо триваліші від звичайних, і надаючи змогу абітурієнтам ретельно перевірити написане й виправити

можливі помилки. Текст треба диктувати виразно, відповідно до норм літературної мови, з правильним наголошуванням слів та інтонуванням звукового потоку, у такому темпі, щоб вступники встигали вільно його записувати.

Після повторного читання всього тексту абітурієнти здають диктанти викладачеві. Часу для додаткової перевірки надавати не потрібно.

Під час проведення вступного випробування забороняється користуватись електронними приладами, підручниками, навчальними посібниками та іншими матеріалами, якщо це не передбачено рішенням Приймальної комісії.

Критерії оцінювання відповіді вступника

Обсяг текстів диктантів становить 170 – 180 слів з урахуванням як самостійних, так і службових частин мови.

Перевіряються уміння правильно писати слова на вивчені орфографічні правила і словникові слова, визначені для запам'ятовування; ставити розділові знаки відповідно до опрацьованих правил пунктуації; належним чином оформляти роботу.

Диктант оцінюється однією оцінкою на основі таких критеріїв:

— **орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково;**

— виправляються, але не враховуються такі орфографічні і пунктуаційні помилки:

1) на правила, які не включені до програми;

2) у словах з написаннями, що не перевіряються, над якими не проводилась спеціальна робота;

3) у передачі так званої авторської пунктуації;

— повторювані помилки (помилка у тому самому слові, яке повторюється в диктанті кілька разів), вважається однією помилкою; однотипні (помилки на те саме правило), але в різних словах, вважаються різними помилками;

— розрізняють грубі й негрубі помилки; зокрема, до негрубих відносяться такі:

1) у винятках з усіх правил;

2) у написанні великої букви в складних власних назвах;

3) у випадках написання разом і окремо префіксів у прислівниках, утворених від іменників з прийменниками;

4) у випадках, коли замість одного знака поставлений інший;

5) у випадках, що вимагають розрізнення не і ні (у сполученнях не хто інший, як...; не що інше, як...; ніхто інший не...; ніщо інше не...);

6) у пропуску одного із сполучуваних розділових знаків або в порушенні їх послідовності;

7) у заміні українських букв російськими;

— п'ять виправлень (неправильне написання на правильне) прирівнюються до однієї помилки;

— орфографічні та пунктуаційні помилки на неопрацьовані правила виправляються, але не враховуються.

Нормативи оцінювання

Бали		Кількість помилок	Бали		Кількість помилок
1	100 (Не склав)	15—16 і більше	7	150	4
2	100 (Не склав)	13—14	8	160	3
3	110 (Не склав)	11—12	9	170	1+1 (негруба)
4	120	9—10	10	180	1
5	130	7—8	11	190	1 (негруба)
6	140	5—6	12	200	—

Зразок диктанту для вступного випробування

Наші пісні

Ми живемо у світі, де співіснує безліч ритмів: kleпання коси, тупіт копит, і дзюрчання молока у відрі, і хлюпання морських хвиль, і перестук поїзних коліс, і цокання годинника. Обдарований музикальним слухом, наш народ тонко відчуває всі ритми, тому й витворив близько трьохсот тисяч народних пісень, якими зачаровує весь світ. Їх у нас сила-силенна на будь-який смак: хлопцям подавай «Ой на горі та й женці жнуть», а дівчатам – «Цвіте терен».

Американцям важко уявити Різдво без «Колядки дзвонів» – пісні, слова якої покладено на музику українського композитора Миколи Леонтовича. Наш «Щедрик» прикрашає такі відомі фільми, як «Гаррі Поттер», «Сам удома», «Загублений у Нью-Йорку».

А чи знаєте ви, що в космосі першою прозвучала українська пісня «Дивлюсь я на небо...»? Понад півстоліття тому її виконав наш земляк – космонавт Павло Попович. Напевно, автор пісні Михайло Петренко й не сподівався, що його творіння звучатиме аж за небом, де навіть сокіл не літає.

Наші пісні з будь-якими мотивами: чи з пристрасними карпатськими ритмами у виконанні Руслани, чи з тривожними кримськотатарськими інтонаціями Джамали – долають усі кордони без віз, бо в них – жива душа народу України.

176 слів

О. Гравневий